

MONTREAL (QUEBEC, CANADA) EN ZIJN SCHELPENCOLLECTIES

door

D. Wouters

Schelpen in Montréal: het is allesbehalve een vanzelfsprekendheid. De inwoners van deze metropool hebben nauwelijks of geen belangstelling voor schelpen. Dat zegt althans Alain Vadon, een Parijzenaar die zeven jaar geleden naar Canada emigreerde. Hij startte er met hooggespannen verwachtingen met een schelpenwinkel, "Le Nautilus" genaamd. In zijn verkoopaanbod bevonden zich vooral zeldzame *Volutidae*, *Cypraeidae* en *Conidae*, waaronder zelfs een *Conus gloria-maris*. Doch, de meeste Montréalers bleven onverschillig voor al dat moois. Alain Vadon diende het roer om te gooien, wou hij zijn zaak redden. Vandaag is de verkoop van schelpen louter bijzaak geworden (Le Nautilus, 4840 rue St.Denis, Montréal).

Ondanks de geringe malacologische belangstelling van de Montréalers, herbergt Montréal niettemin toch één van de grootste schelpencollecties in openbaar bezit. Ze bevindt zich in het Redpath Museum van de Mc Gill University (859 rue Sherbrooke O., Montréal).

Toen Sir William Dawson in 1855 rector werd van het Mc Gill College, werd de universiteit verruimd met een aantal wetenschappelijke disciplines, waaronder natuurwetenschappen. Dawson zelf was onder meer geoloog, paleontoloog en zoöloog. Hij was bevriend met Philip Pearsall Carpenter (1819-1877), samen met W.H. Dall één van de belangrijkste 'Amerikaanse' (Carpenter zelf was eigenlijk een Brit) conchyliologen. Toen Carpenter zich in Montréal vestigde, schreef hij aan Dawson dat hij een zeer grote schelpenverzameling uit Engeland had meegebracht. Aangezien hij ze té waardevol achtte om in privé-bezit te blijven, bood hij de collectie aan de Mc Gill Universiteit aan. Dawson aanvaardde het aanbod van Carpenter, op voorwaarde dat deze de verzameling zelf zou catalogiseren. Carpenter hield zich de laatste tien jaar van zijn leven bezig met het in orde brengen van de reusachtige verzameling.

De volledige collectie die Carpenter uit Engeland had meegebracht, had hij in Liverpool gekocht en behoorde toe aan de Belgische verzamelaar Frederick Reigen, die zich tussen 1843 en 1850 op een maniakale manier met het verzamelen van schelpen had beziggehouden. Alle verzamelde schelpen waren afkomstig van Mazatlan (Mexico). Het deel van Reigen's verzameling dat zich in Liverpool bevond (het andere deel bevond zich in Le Havre), bestond uit 14 ton schelpen. Elke ton nam 40 kubieke voet in beslag! Wat Reigen eigenlijk bezielde weet niemand: hij verzamelde er maar op los; aan determineren is hij nooit toegekomen. Het aantal exemplaren van elke verzamelde soort was dusdanig hoog, dat Carpenter besloot de Mazatlan-collectie in 3 collecties op te splitsen. De eerste en bekendste collectie schonk Carpenter in 1857 aan het British Museum (8.800 specimen!). Hij schreef er zelf de catalogus voor: "Catalogue of the Reigen Collection of Mazatlan Mollusca in the British Museum". Een tweede collectie verhuisde naar het "Museum of Natural History" in Albany (New York) en de derde tenslotte naar Mc Gill.

De Mazatlan-collectie is echter maar een deel van de Carpenter-verzameling die zich vandaag in het Redpath Museum bevindt. Carpenter's collectie bestrijkt immers de hele wereld; hij ruilde ook veel materiaal met andere bekende conchyliologen van zijn tijd, zoals Cumings, Pease, Mörch, Jeffreys, Tristram, McAndrew, Henry Adams, Jewett, Newcomb, Copper, Gould, Stearns, Dall en anderen. Carpenter catalogiseerde zelf 16.351 specimen, waaronder 4.312 landslakken en 1.829 zoetwatermollusken.

De Carpenter-collectie heeft in de eerste plaats een historische waarde. Wetenschappelijk valt er heel wat op aan te merken, gezien het feit dat zeer zelden een nauwkeurige vindplaats en datum werden opgegeven. Cyril Fox, directeur van het National Museum of Wales, velde in februari 1932 wel een bijzonder streng oordeel over de verzameling: hij twijfelde zelfs aan het nut van een dergelijke collectie, omdat ze veel te uitgebreid was, en nomenclatorisch niet up-to-date.

Dr. Katherine V.W. Palmer nam die kritiek blijkbaar ter harte en reviseerde voor de eerste maal Carpenter's collectie tijdens de veertiger jaren. Haar werk werd voortgezet door de malacoloog Vincent Condé, die op de basis van de eerste revisie tussen 1950 en 1954 77.000 specimen opnieuw onder de loupe nam, die meer dan 11.000 soorten omvatten. De revisie bleef echter beperkt tot de *Amphineura*, de *Scaphopoda* en de subklasse *Prosobranchia* van de *Gastropoda*. Tijdens dit z.g. "Mickles Malacological Project" werden holotypen van 152 soorten gevonden.

Alhoewel er wel wat op de collectie zelf valt aan te merken, mag de waarde van Carpenter's wetenschappelijke werk niet worden onderschat. Hij heeft een belangrijke bijdrage geleverd in de beschrijving van nieuwe soorten en ondersoorten en verrichtte baanbrekend werk op nomenclatorisch gebied. Wie meer wil weten over de malacologische geschriften van Carpenter, kan het beste het artikel van Eugene V. Coan lezen in "The Veliger" (vol.12, nr 2, 1969, p 222).

Om de belangrijkheid van Carpenter's bijdrage aan de malacologie te onderstrepen, wordt binnenkort onder de bezielende leiding van biologe Susan Gabe (verantwoordelijke voor de ongewervelden in het museum) in het Redpath Museum een schelpententoonstelling ingericht onder het motto: 'A passion for shells: the Carpenter collection' (opening 1 mei 1993 tot eind 1993).

Toch bestaat de volledige schelpenverzameling van het Redpath Museum niet alleen uit de Carpenter-collectie. De toenmalige rector van McGill, Sir William Dawson, schonk een verzameling mollusken, die vooral bestaat uit soorten van de noordoostkust van N-Amerika, en uit heel wat land- en zoetwatermollusken. Verder is er de Japanse collectie, geschonken door A.Adams. Een grote donatie ontving het museum in 1948 van Lovell G.Mickles; deze collectie wordt beschouwd als de meest waardevolle in wetenschappelijke zin. De hoofdmoot van deze collectie bestaat uit mariene Cubaanse mollusken. Tenslotte herbergt het Redpath Museum nog twee kleinere collecties van hoofdzakelijk Caraïbische soorten: deze zijn van Mrs. Philips R. Birks (1950) en van Harvis-Abbott (1944).

Op de campus van de McGill University is tevens de Blackerwood Biology Library gehuisvest, die o.m. een schat aan boeken en tijd-

schriften over malacologie bevat. Vooral het 19e eeuwse materiaal is van belang. Wat recente malacologisch tijdschriften betreft is het jammer dat de universiteit zich om financiële reden genoodzaakt zag in 1982 verscheidene abonnementen op buitenlandse tijdschriften op te zeggen. Zo werd ook het abonnement op *Basteria* stopgezet.

Een bijzonder mooi uitgestalde collectie, doch wetenschappelijk niet zo belangrijk, kan bezocht worden in het kleine natuurhistorische museum dat zich in de openbare bibliotheek van Côte St. Luc bevindt. De verzameling werd enkele jaren geleden geschonken door Nat Levine, een van de zeldzame mensen uit Montréal met een malacologische belangstelling. Het is een bijzonder kleurrijke verzameling uit Florida, Cuba en de Filipijnen. Meest opvallend in deze verzameling zijn de grote en kleurrijke land- en boomslakken.

Geraadpleegde literatuur

- Carpenter, P.P., 1857. Catalogue of the Reigen Collection Mazatlan Mollusca in the British Museum. Warrington. 552 pp.
- Coan, Eugene V., 1969. A bibliography of the Biological writings of P.P. Carpenter. *The Veliger* 12 (2): 222-225.
- Condé, Vincent, 1954. Report on the Mickles Malacological Project Mc Gill University.
- Dance, Peter, S., 1986. A history of shell collecting. Brill. Leiden. 265 pp.
- Dolman, Trish, 1990. Redpath Museum, a museum and more. Uitg. Concordia University, Montréal, april 1990.
- Fox, Cyril, 1932. A Survey of Mc Gill University Museums, Uitg. Mc Gill University, 1932.
- Le Page, Louise, 1987. Le musée Redpath de l'université Mc.Gill, uitg. Univ. de Montréal, dec. 1987.
- Palmer, Katherine, V.W., 1945. Molluscan types in the Carpenter collection in the Redpath Museum. *The Nautilus* 58 (3): 97-102.
- Palmer, Katherine, V.W., 1958. Type specimens of Marine Mollusca described by P.P. Carpenter from the West Coast. *Paleontological Research Institution*, Ithaca, New York. Dec. 1958. 376 pp.

Summary

The Redpath Museum of Mc Gill University in Montreal accomodates one of the largest shell-collections in public property. The largest component is the collection of the 'American' conchologist Philip Pearsal Carpenter (1810-1877). 77.000 specimen (11.000 different species) were revised. Holotypes of 152 species have been found. In later years several other shell-collections were donated to the Museum. To commodate Carpenter's contribution to malacology, a shell-exhibition with the title: 'A Passion for shells: the Carpenter Collection' will be organised in the Museum from the first of May till the end of 1993.